

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

Telefon dyżurny: 21-34-34

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-11

Telex: 816-436

BD/209/45/89

OPINIE O RZĄDZIE TADEUSZA MAZOWIECKIEGO

Komunikat z badań

Październik 1989 r.

Zgodnie z przyjętą praktyką, nazajutrz po powołaniu nowej ekipy rządowej, CBOS przeprowadził sondaż¹, którego celem było poznanie nastrojów w społeczeństwie oraz pierwszych wrażeń i reakcji na to wydarzenie. O społecznych odczuciach towarzyszących nowo powołanemu gabinetowi, pisaliśmy już w opracowaniach wcześniejszych². Obecnie przypomnimy je tylko pokrótce, a szerzej spórobujemy pokazać, co się za nimi kryje, czego są rezultatem i jakie wzbudzają w społeczeństwie oczekiwania. Chcemy pokazać, jak badani o różnorodnych orientacjach politycznych odebrali powołanie premiera i rządu. Orientacje polityczne respondentów określiliśmy na podstawie ich sposobu oceniania działalności PZPR, OPZZ i "Solidarności". Do aprobujących zaliczyliśmy respondentów przekonanych, że działalność każdej z tych organizacji dobrze służy społeczeństwu i jest zgodna z jego interesami, do nie aprobujących zaś - wyznających pogląd przeciwny.

1. Reakcje towarzyszące powołaniu nowego premiera i rządu

Gabinet premiera T.Mazowieckiego został przyjęty niemal entuzjastycznie. Z aprobatą większości (70,6%) spotkał się już sam zamysł L.Wałęsy przejęcia przez "Solidarność" odpowiedzialności za sformowanie rządu. Generalnie, decyzja ta została zaakceptowana przez reprezentantów głównych orientacji politycznych, niemniej jednak w jej odbiorze pojawiały się pewne różnice: nieco rzadziej uznawali ją za dobrą zwolennicy działalności PZPR, częściej zaś "Solidarności" (tab.1).

Tabela 1

w procentach

Ocena decyzji Wałęsy dotyczącej sformowania rządu koalicyjnego	Aprobata działalności			Brak aprobaty działalności		
	PZPR	OPZZ	"Solidarności"	PZPR	OPZZ	"Solidarności" ^x
Dobra	63,0	71,8	75,9	78,1	79,9	38,3
Zła	7,0	4,3	2,7	3,0	4,3	21,3
Brak oceny	30,0	23,9	21,4	18,9	15,7	40,4

^x Ponieważ liczebność grupy respondentów uznających, że działalność "Solidarności" źle służy społeczeństwu i jest niezgodna z jego interesami, jest niewielka (47 osób, co stanowi 4,7% badanej populacji), wyciąganie zbyt daleko idących wniosków nie jest uprawnione. Uwaga ta odnosi się do wszystkich pozostałych tabel.

¹ Sondaż "Aktualne wydarzenia (14)" zrealizowano w dniach 13-14 września '89 na 999-osobowej próbie dorosłej ludności Polski.

² Opracowania CBOS: "Opinie o powołaniu rządu T.Mazowieckiego" i "Nastroje społeczne we wrześniu '89".

Popierający inicjatywę L.Wałęsy swoje stanowisko najczęściej uzasadniali z jednej strony rozczarowaniem dotychczasowymi rządami PZPR (11,8%), zadowoleniem z przełamania jej monopolu na władzę (10,4%), z drugiej zaś wiarą w "Solidarność" i zaufaniem do niej (11,1%), wiązany z nią nadziejami na poprawę i zmiany na lepsze (11,2%). Rzadziej pojawiały się wypowiedzi, w których podnoszono konkretne walory nowej ekipy: mądrość (6,5%), kompetencje, zaangażowanie (5,7%), koalicyjny model rządzenia (5,3%), szerokie poparcie społeczne (4%), a także korzyści wynikające z zaistniałej sytuacji, jak możliwość poprawy gospodarki, warunków życia, nadzieja na wsparcie Zachodu (6,3%). Dla około 8% badanych decyzja o nowej koalicji rządzącej była koniecznością: tylko taki rząd stwarza szansę na uratowanie kraju.

Rezerwa nielicznej (3,7%) grupy badanych wobec posunięcia L.Wałęsy wynika z obawy, że może to zaszkodzić "Solidarności" (0,9%) lub z wątpliwości, czy podoła ona obowiązkowi rządzenia (1,8%).

Przygotowanie "Solidarności" do tego zadania wzbudziło wśród badanych kontrowersje. Tylko co czwarty twierdził, że jest to właściwy moment do przejęcia przez nią steru rządów w kraju, i że jest ona do tego w pełni przygotowana. Zdaniem najliczniejszej grupy (jednej trzeciej) - że nie bardzo. Nieliczni (5,9%) twierdzili, że zdecydowanie nie. Co istotne, badani oceniając przygotowanie "Solidarności" nader często wybierali kategorię "trudno powiedzieć" (30,1%), przy czym odmawianie jej przygotowania do rządzenia krajem częściej pojawiało się wśród respondentów aprobujących działalność PZPR (tab. 2).

Aprobata inicjatywy Wałęsy sformowania rządu pod przewodnictwem "Solidarności" nie oznaczała opowiadania się za rządem złożonym wyłącznie z jej sił. Taką opcję wyrażał tylko co dziesiąty badany. Dominował natomiast pogląd, że powinien być to rząd tzw. wielkiej koalicji, w której składzie znalazłyby się wszystkie siły reprezentowane w Sejmie (54,6%). Mniej zwolenników miał rząd złożony z przedstawicieli "Solidarności", ZSL, SD (16%). Marginalne wręcz grupy ankietowanych

Tabela 2

w procentach

Ocena przygotowania "Solidarności" do objęcia rządu i kierowania państwem	Aprobata działalności			Brak aprobaty działalności		
	PZPR	OPZZ	"Solidarności"	PZPR	OPZZ	"Solidarności"x
"Solidarność" jest przygotowana:						
- w pełni	22,0	28,0	31,2	30,7	31,1	4,3
- nie bardzo	38,5	38,5	36,6	38,9	39,4	48,9
- zdecydowanie nie	11,0	7,1	4,0	4,4	6,3	31,9
Brak oceny	28,5	26,5	28,1	26,0	23,2	14,9

opowiadały się za dotychczasową koalicją PZPR, ZSL i SD (0,8%), jak i połączeniem się "Solidarności" i PZPR (3,1%). Rząd wielkiej koalicji był zgodny z oczekiwaniami zarówno aprobujących działalność PZPR, OPZZ, jak i "Solidarności" (tab.3).

Tabela 3

w procentach

Preferencje badanych co do składu rządu	Aprobata działalności			Brak aprobaty działalności		
	PZPR	OPZZ	"Solidarności"	PZPR	OPZZ	"Solidarności"x
Rząd składający się:						
- z koalicji wszystkich sił reprezentowanych w Sejmie	61,0	60,0	54,5	51,1	48,4	66,0
- z "Solidarności", ZSL i SD	13,0	16,6	18,1	19,4	21,7	6,4
- wyłącznie z "Solidarności"	5,5	7,7	11,2	12,9	16,1	2,1
- z "Solidarności" i PZPR	5,5	4,3	3,1	2,8	2,4	6,4
- z PZPR, ZSL i SD	2,5	1,1	0,6	0,5	0,8	6,4
Brak zdania	12,5	10,3	12,5	13,3	10,2	12,8

Podobną wymowę mają opinie respondentów o włączeniu w skład nowej ekipy rządzącej przedstawicieli PZPR. Ich obecność na stanowiskach szefów ministerstw zaaprobowano 2/3 ankietowanych. Naj-

większa grupa spośród nich była również usatysfakcjonowana liczbą powierzonych partii tek; co piąty natomiast miał zastrzeżenia (15,6% uważało, że PZPR otrzymała ich za dużo, około 7% - że za mało). Co istotne, podobnie odnosili się do faktu udziału w rządzie przedstawiciele PZPR respondenci o różnych orientacjach politycznych: jedynie nieco częściej nieusatysfakcjonowani liczbą miejsc w rządzie przeznaczonych dla PZPR byli aprobujący działalność tej partii oraz aprobujący stronę przeciwną - "Solidarność". Pierwsi częściej uważali, że PZPR otrzymała za mało miejsc, drudzy zaś, że za dużo (tab.4).

Tabela 4

w procentach

Ocena słuszności decyzji o przeznaczeniu 4 miejsc w rządzie dla PZPR	Aprobata działalności			Brak aprobaty działalności		
	PZPR	OPZZ	"Solidarność"	PZPR	OPZZ	"Solidarność" ^x
Słuszna, tyle miejsc wystarczy	45,2	48,5	44,5	43,5	40,9	40,4
Słuszna, ale to za mało	18,1	9,7	5,7	2,8	2,4	23,4
Słuszna, ale to za dużo	7,5	12,9	17,6	22,2	22,8	4,3
To błąd, w rządzie nie powinno być ludzi z PZPR	5,0	8,2	12,0	16,2	20,1	8,5
Brak zdania	24,1	20,7	20,2	15,4	13,8	23,4

Mimo ogólnej zgody na obecność PZPR w rządzie, najwięcej kontrowersji wzbudziły ponowne nominacje jej członków na stanowiska ministerialne. Ponad 1/5 badanych przyjęła z rozczarowaniem powierzenie funkcji F.Siwickiemu i Cz.Kiszczakowi. Z największym zadowoleniem (ponad 40% wskazań) - powołanie w skład rządu: I.Cywińskiej, H.Samsonowicza i J.Kuronia. Jednak trzeba powiedzieć, że generalnie opinia społeczna odniosła się z rezerwą do poszczególnych członków nowego gabinetu. Żadna bowiem z nominacji nie uzyskała aprobaty przynajmniej połowy badanych. Źródłem owego dystansu można upatrywać w stosunkowo nikłej znajomości nowo powołanych osób (18 - 37% wskazań na kategorię "trudno powiedzieć").

Zdecydowanie lepiej, niż nowo powołanych ministrów, przyjęto wybór T. Mazowieckiego na szefa rządu. W stanowisku badanych widać wyraźne zadowolenie. Budzi on prawie powszechną sympatię (84,1%) i uznanie (blisko 90%). Prawie 82% ankietowanych jest usatysfakcjonowanych z objęcia przez T. Mazowieckiego urzędu premiera, a prawie 3/4 jest przekonanych, że poradzi on sobie na tym stanowisku. Orientacje polityczne badanych różnicują stosunek do wyboru premiera, a zwłaszcza temperaturę aprobaty tego faktu. Akceptujący działalność PZPR oraz OPZZ częściej mówią o umiarkowanym zadowoleniu, pozytywnie zaś oceniający "Solidarność" i negatywnie PZPR i OPZZ - o całkowitym (tab. 5).

Tabela 5

w procentach

Reakcja na mianowanie T. Mazowieckiego na premiera	Aprobata			Brak aprobaty		
	PZPZ	OPZZ	"Solidarności"	PZPR	OPZZ	"Solidarności" x
Całkowite zadowolenie	29,5	36,4	45,2	49,0	55,1	6,4
Częściowe zadowolenie	45,0	46,6	42,2	39,3	32,3	34,0
Częściowe niezadowolenie	3,5	1,9	1,1	1,2	0,8	6,4
Całkowite niezadowolenie	2,5	0,9	0,2	0,0	0,4	6,4
Brak zdania	19,5	14,2	11,3	10,5	11,4	46,8

Dystans, z jakim odniesiono się do poszczególnych ministrów, znajduje swoje potwierdzenie w ogólnych ocenach składu nowego rządu: wypowiedzi "nie wiadomo, to się jeszcze okaże" (42,6%) padają tak samo często, jak wyrazy pełnej aprobaty dla niego - "wyraźnie lepszy od poprzedniego" (42,8%). Rezerwa wobec nowej ekipy widoczna jest zwłaszcza wśród respondentów krytycznych względem "Solidarności", a sprzyjających PZPR i OPZZ (tab. 6). Niemniej można powiedzieć, że opinia publiczna jest zgodna co do tego, iż będzie to rząd inny aniżeli poprzedni i że na pewno nie będzie gorszy.

W świadomości badanych będzie to także rząd, który wybrany zgodnie z wolą społeczeństwa, może liczyć na jego poparcie. Zdaniem ponad 3/4 ankietowanych, popierać go będzie większość lub całe społeczeństwo.

Tabela 6

w procentach

Opinie o składzie nowego rządu	Aprobata			Brak aprobaty		
	PZPR	OPZZ	"Solidarności"	PZPR	OPZZ	"Solidarności" ^x
Wyraźnie lepszy niż poprzedni	30,5	39,6	48,8	53,3	64,2	10,6
Trochę lepszy	19,0	13,8	11,4	10,0	8,7	21,3
Taki sam	4,0	2,6	1,8	2,3	2,0	8,5
Gorszy	2,5	1,1	0,1	0,0	0,0	8,5
Nie wiadomo, to się jeszcze okaże	44,0	43,0	37,9	34,4	25,2	51,1

Opinię tę w prawie równym stopniu podzielają respondenci wszystkich orientacji politycznych (tab. 7).

Tabela 7

w procentach

Poparcie społeczne dla nowego rządu	Aprobata			Brak aprobaty		
	PZPR	OPZZ	"Solidarności" ^x	PZPR	OPZZ	"Solidarności" ^x
Prawie całego społeczeństwa	18,0	21,7	23,0	24,4	24,0	4,3
Większości	55,0	57,6	61,3	59,3	62,2	40,4
Około połowy	13,0	11,6	8,1	7,0	6,3	19,1
Mniejszości	1,5	1,1	0,5	0,2	0,4	4,3
Prawie nikogo	0,5	0,2	0,0	0,0	0,2	2,1
Brak oceny	12,0	7,7	7,1	9,1	7,1	29,8

2. Oczekiwania i nadzieje związane z nowym rządem

"Rząd ostatniej szansy" - tak najczęściej określano ekipę premiera Mazowieckiego, wzbudziła powszechną niemal nadzieję na zmiany na lepsze (82,0%); u nielicznych tylko wywołała rozczarowanie (2,1%) czy lęk przed zmianami na gorsze (3,1%). Jednocześnie silny optymizm występuje wśród badanych o różnych orientacjach politycznych - wierzą w nowy rząd zarówno akceptujący działalność PZPR, OPZZ i "Solidarności" (tab. 8). Brak wyraźnych różnic w

odbiorze rządu i jego premiera wśród osób o różnych sympatiach politycznych współwystępuje z nikłymi zróżnicowaniami opinii ze względu na cechy społeczno-demograficzne. Nieco rzadziej występuje aprobatą wśród starszych grup wiekowych - powyżej 60 lat, przy czym nie jest to spowodowane częstszym wyborem opinii negatywnych, a jedynie wskazywaniem na kategorie "trudno powiedzieć". W mniejszym stopniu akceptują premiera i rząd członkowie PZPR, w większym zaś - "Solidarności" (tab. 1-9 aneksu).

Tabela 8

Reakcja społeczeństwa na wybór nowego rządu	Aprobata			Brak aprobaty		
	PZPR	OPZZ	"Solidarności"	PZPR	OPZZ	"Solidarności" ^x
Nadzieja	80,0	82,5	85,7	85,0	86,6	61,7
Rozczarowanie	3,0	2,4	1,8	2,3	2,4	8,5
Lęk, obawa	5,0	3,5	2,9	2,8	2,8	8,5
Obojętność	2,0	3,5	3,3	3,5	3,5	6,4
Brak oceny	10,0	8,0	6,3	6,5	4,7	14,9

Główne źródła optymizmu badanych, jak wskazują ich wypowiedzi, tkwią w samym fakcie zmiany ekipy rządzącej, odejściu od nomenklatury, odsunięciu PZPR od władzy i przejęciu jej przez obdarzaną zaufaniem "Solidarność". Pokazuje to poniższe zestawienie.

<u>Zestawienie 1</u>	<u>w procentach</u>
Wiara w zmiany, w poprawę	- 27,6
Zmiana ekipy rządzącej, rząd bez ludzi nomenklatury - koniec rządów PZPR	- 21,1
Zaufanie, poparcie dla "Solidarności"	- 7,3
Szeroka baza społeczna rządu, reprezentant wszystkich sił społecznych	- 6,3
Rząd wszystkich Polaków	- 6,2
Zaufanie dla premiera Mazowieckiego	- 4,1
Zaufanie dla składu rządu	- 4,0

Rozczarowanie wynika natomiast głównie z braku wiary w jakiegokolwiek zmiany (2,9%) lub jest efektem zmęczenia ludzi przeciąganiem się procesu formowania rządu (1,7%).

Rząd Mazowieckiego rozpoczął swoją działalność nie tylko w klimacie zaufania, lecz także w atmosferze wielkich oczekiwań

społeczeństwa. Zakres działań, jaki badani przewidują dla nowego gabinetu, jest niezwykle szeroki i obejmuje właściwie wszystkie dziedziny życia, zwłaszcza społecznego i gospodarczego. Oczekuje się od niego przede wszystkim poprawy warunków bytu: uregulowania rynku i zmniejszenia tempa podwyżek cen (58,4%); nieliczni uważają, że domeną działalności rządu powinna stać się jedynie sfera polityczna (2,7%). Ponad 1/3 chciałaby, aby nowy gabinet zajął się w równym stopniu obydwoma dziedzinami. Pojawiają się wyraźne różnice w oczekiwaniach: na poprawę warunków życia szczególną uwagę zwracają respondenci w wieku 40 i więcej lat, mieszkańcy wsi, dystansujący się od polityki. Natomiast zajęcia się przez rząd w równym stopniu warunkami życia, co i sferą polityczną, oczekują badani z wyższym wykształceniem, interesujący się polityką, członkowie PZPR (tab. 10 aneksu). W odniesieniu do ekipy M. Rakowskiego ankietowani rzadziej akceptowali konieczność zajęcia się wyłącznie sprawami materialnymi (46 wobec 58,4%), częściej zaś widziano jedynie potrzebę demokratyzacji życia kraju (6,8 wobec 2,7%).

Pierwsze decyzje nowego gabinetu, według najliczniejszych grup ankietowanych, powinny dotyczyć tych spraw, które budzą największe niezadowolenie w społeczeństwie, a więc zahamowania inflacji (28,9%), szalejących cen (24,8%) i poprawy zaopatrzenia rynku (22,7%). Mówi się też często, że decyzje rządu powinny zmierzać do uzdrowienia gospodarki (17,5%), poprawy warunków życia (11,4%), zmiany polityki wobec rolnictwa (9,8%), wzrostu płac (5,6%) i emerytur (3,9%). Niezmiernie rzadko w wypowiedziach badanych pojawiają się kwestie polityczne, a jeśli już, to odnoszą się głównie do poprawy nastrojów społeczeństwa, zmniejszenia występujących w nim napięć i niepokoїв (0,9%).

Na dokonanie najpilniejszych rozwiązań gospodarczych i społecznych respondenci dają rządowi najczęściej niezbyt wiele czasu. Najszybciej (zdaniem najliczniejszej grupy respondentów - 44,7%), powinien uporać się z inflacją - na to musi mu wystarczyć zaledwie kilka miesięcy. Zwolennicy pozostawiający na uregulowanie tej kwestii więcej czasu - parę lat - są w mniejszości (30,8%). W ciągu kilku miesięcy rząd powinien się również uporać z biurokracją (37,8%), dyscypliną pracy (31%). W tych dwóch kwestiach często (ok. 13%) pojawia się opinia, że ich obecny stan jest nieodwracalny i rządowi nigdy nie uda się poprawić dyscypliny pracy ani ograniczyć biurokracji. Sceptycyzm ten jeszcze wyraźniej występuje przy ocenie czasu potrzebnego na poprawę

sytuacji mieszkaniowej; taki pogląd głosi co piąty badany. Na uporządkowanie tej sprawy daje się rządowi najczęściej (36,4%) dłuższy okres - kilkanaście lat. Co najwyżej parę lat powinno natomiast wystarczyć, według najliczniejszych grup ankietowanych, na uporządkowanie gospodarki (51,6%), poprawę warunków życia (50,3%) i uregulowanie rynku (45,2%). W przypadku tej ostatniej kwestii - liczni są zwolennicy szybkich działań - prawie 1/3 sądzi, że rząd powinien znormalizować rynek w ciągu paru miesięcy.

Odmienne przedstawiają się przewidywania co do czasu, w jakim te zmiany miałyby nastąpić. Częściej pojawia się tutaj trudność w ocenie - wybierający kategorię "trudno powiedzieć" stanowią ponad 40% badanej populacji. Dotyczy to zwłaszcza kwestii politycznych - przewidywać co do spokoju społecznego (46,8%), utrwalenia przemian demokratycznych (40,8%), zmiany ustroju (40,9%). Różnie określa się czas, w jakim zmiany te nastąpią; proces utrwalania demokracji, zdaniem najliczniejszych grup badanych, będzie zachodził w ciągu kilku (28,2%) lub kilkunastu lat (15,9%); ustrój według jednych (22,9%) nie zmieni się w Polsce nigdy, według innych (18,8%) - za parę lat; wygasanie strajków i niepokojów podobnie - nie nastąpi nigdy (16,6%) lub za parę lat (16,5%). Jeżeli chodzi o te ostatnie kwestie, nie pytaliśmy badanych o czas potrzebny rządowi na ich uporządkowanie. Porównanie natomiast czasu danego mu na dokonanie przemian w sferze gospodarczej i społecznej, z przewidywanym, w jakim one w rzeczywistości nastąpią, wskazuje na istnienie sporych grup badanych, których można nazwać "potencjalnie niezadowolonymi z polityki rządu". Należą do nich ludzie, którzy uważają, iż zmiany w dziedzinach budzących społeczne niezadowolenie zajdą w czasie dłuższym niż go potrzeba rządowi. W przypadku warunków życia, uregulowania rynku grupa ta wynosi bez mała 1/3 ankietowanych, nieco mniej - gdy chodzi o sytuację mieszkaniową - 1/4 respondentów, a zdecydowanie mniej, gdy chodzi o inflację (16,8%) i poprawę dyscypliny pracy (15,3%) (tab. 9).

Co istotne, pesymizm w ocenie czekających rząd dokonań nie powoduje zmiany stosunku do niego i do osoby premiera. Przeprowadzone analizy pokazały, że grupy respondentów potencjalnie niezadowolonych z polityki gabinetu Mazowieckiego przyjmują go z jednakowymi nadziejami i zadowoleniem, co respondenci, którzy ze spokojem oczekują przemian gospodarczych i społecznych kraju.

Tabela 9

w procentach

Dziedziny	Odpowiedzi na pytanie o przewidywany termin zmian w wymienionych dziedzinach					Respondenci przekonani, że zmiany zajdą w terminie dłuższym, niż dają oni rządowi na ich wprowadzenie
	najbliższe miesiące	parę lat	kilka-naście lat	nigdy	trudno powiedzieć	
Zahamowanie inflacji	29,2	34,0	8,3	1,5	26,8	16,8
Poprawa zaopatrzenia	13,3	48,3	14,2	3,5	20,5	29,1
Dobra praca ludzi	20,9	31,6	11,1	9,7	26,5	15,3
Prywatyzacja większości przedsiębiorstw	9,6	31,8	15,9	7,7	34,7	-
Utrwalenie demokracji	10,3	28,2	15,9	4,5	40,8	-
Spokój społeczny	9,8	16,5	10,1	16,6	46,8	-
Dobre warunki życia	1,5	24,8	32,7	10,9	29,8	30,6
Zmiana ustroju	5,0	18,8	12,0	22,9	40,9	-
Poprawa sytuacji mieszkaniowej	0,4	7,4	37,0	31,4	23,6	23,1

x

x

x

Wybór nowego rządu następował w klimacie niezadowolenia i napięcia społecznego. Dotyczyło to szczególnie sytuacji gospodarczej i warunków życia. Jednocześnie sam fakt powołania nowego rządu, kierowanego przez reprezentanta "Solidarności", spowodował wzrost optymizmu o nie notowanym od dawna rozmiarze. Wprawdzie ostatnie zmiany ekip rządzących w Polsce również wpływały na poprawę ogólnych nastrojów społecznych, jednak tak dobrych ocen i tak wielkich nadziei nie wywołała dotąd żadna z dwu poprzednich (Z. Messnera i M. Rakowskiego). Zważyć jednak trzeba na znane zjawisko efektu "miodowego miesiąca", po którym - co oczywiste i normalne - następuje okres rozliczeń nie z programów, deklaracji i zamierzeń każdej nowej ekipy, a z konkretnych dokonań, zwłaszcza w dziedzinie gospodarczej i poziomu życia społeczeństwa.

Jak powiedzieliśmy, rząd T. Mazowieckiego, na starcie obdarzany wysokim zaufaniem i poparciem, rozpoczyna pracę w przychylnym klimacie społecznym. Znamienne jest to, że ma wśród ogółu

społeczeństwa niewielu przeciwników. Wielkie nadzieje wiąże z nim zarówno zwolennicy PZPR, jak i "Solidarności", młodzi i starzy, mieszkańcy miast i wsi.

Zaufaniu temu towarzyszą jednocześnie chyba nadmiernie jednak rozbudzone oczekiwania na rychłe zmiany na lepsze. Źródłem ich jest przekonanie, że Polska ma wreszcie rząd wybrany zgodnie z wolą społeczeństwa i w drodze rywalizacji politycznej. Niebezpieczeństwo obecnej sytuacji polega jednak na tym, iż katastrofalny stan gospodarki kraju, w zderzeniu z przesadnymi nadziejami, może spowodować sytuację, w której brak choćby najmniejszej wyczuwalnej poprawy, będzie odbierany przez społeczeństwo jako pogorszenie, może także prowadzić do frustracji, rozczarowania i wybuchu niezadowolenia. Wówczas początkowy entuzjazm dla ekipy rządzącej może przerozdzic się w niechęć. Tym bardziej, że jak pokazują to wyniki, czas cierpliwości społecznej, w którym powinny być rozwiązane dolegliwe sprawy narodu i gospodarki, nie jest zbyt długi.

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Cechy społeczno-demograficzne badanych	Ocena propozycji L.Wałęsy sformowania rządu przez "Solidarność"		
	dobrze posunięcie	złe posunięcie	trudno powiedzieć
<u>Wiek</u>			
Do 29	68,5	3,6	27,9
30-39	74,7	4,2	21,1
40-59	74,4	3,3	22,3
60 i więcej lat	62,1	3,8	34,1
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	74,1	3,1	22,8
Miasto	68,4	4,1	27,5
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	65,8	3,8	30,3
Zasadnicze zawodowe	73,6	3,7	22,7
Średnie	73,3	3,8	22,9
Wyższe	73,3	3,0	23,8
<u>Przynależność do partii politycznych</u>			
PZPR	65,7	12,9	21,4
SD lub ZSL	82,0	4,0	14,0
Nie należący	70,4	3,0	26,6
<u>Przynależność do "Solidarności" lub "Solidarności" RI</u>			
Należący	81,6	0,0	18,4
Nie należący	68,5	4,4	27,1
<u>Przynależność związkowa przed 13 XII 1981 r.</u>			
"Solidarność"	81,6	1,8	16,6
Inne związki	67,6	4,3	28,1
Nie należący			
<u>Zainteresowanie polityką</u>			
Bardzo duże i duże	80,6	4,6	14,8
Średnie	74,2	3,8	22,0
Nikłe i żadne	61,8	2,9	35,3

Tabela 2

w procentach

Cechy społeczno-demograficzne badanych	Opinie o tym, czy "Solidarność" jest przygotowana do objęcia rządu			
	w pełni	nie bardzo	zdecydowanie nie	trudno powiedzieć
<u>Wiek</u>				
Do 29	24,8	41,4	2,7	31,1
30 - 39	31,7	38,9	6,5	22,9
40 - 59	28,2	35,5	7,0	29,2
60 i więcej lat	23,2	30,3	7,1	39,3
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wies	27,5	38,5	5,4	31,3
Miasto	27,3	37,1	6,2	29,4
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	25,1	28,7	5,2	4,1
Zasadnicze zawodowe	31,8	38,7	5,5	24,0
Średnie	27,9	41,0	6,0	25,1
wyższe	23,8	47,5	8,9	19,8
<u>Przynależność do partii politycznych</u>				
PZPR	7,1	62,9	18,6	11,4
SD lub ZSL	36,0	32,0	4,0	28,0
Nie należący	28,3	34,9	5,0	31,8
<u>Przynależność do "Solidarności" lub "Solidarności" RI</u>				
Należący	36,0	36,0	3,7	24,4
Nie należący	25,6	36,8	6,3	31,3
<u>Przynależność związkowa przed 13 XII 1981 r.</u>				
"Solidarność"	34,4	36,7	5,0	23,9
Inne związki	25,3	36,8	6,2	31,7
Nie należący				
<u>Zainteresowanie polityką</u>				
Bardzo duże	28,6	46,4	9,7	15,3
Średnie	31,3	38,9	4,3	25,5
Nikie i żadne	22,6	28,9	5,8	42,8

Tabela 3

w procentach

Cechy społeczno-demograficzne badanych	Opinie o tym, jaki rząd jest Polsce najbardziej potrzebny					Trudno powiedzieć
	złożony					
	wyłącznie z "Solidarności"	z "Solidarności" i PZPR	z "Solidarności", ZSL i SD	z PZPR, ZSL i SD	z koalicji wszystkich sił reprezentowanych w Sejmie	
<u>Wiek</u>						
Do 29	14,4	5,9	14,9	0,5	50,9	13,5
30-39	8,0	3,4	17,9	1,5	60,7	8,0
40-59	8,3	2,3	15,9	0,7	57,1	15,6
60 i więcej lat	8,5	0,9	14,2	0,5	47,4	28,4
<u>Miejsce zamieszkania</u>						
Wieś	12,2	3,9	15,0	1,0	53,4	14,5
Miasto	8,2	2,5	16,5	0,7	55,4	16,7
<u>Wykształcenie</u>						
Podstawowe	9,8	2,7	15,6	0,8	45,6	25,4
Zasadnicze zawodowe	10,6	6,5	16,1	1,4	55,3	10,1
Średnie	10,2	1,6	17,1	0,6	58,7	11,7
Wyższe	5,9	2,0	12,9	0,0	72,3	5,9
<u>Przynależność do partii politycznych</u>						
PZPR	1,4	10,0	4,3	2,9	81,4	0,0
SD lub ZSL	10,0	0,0	28,0	4,0	54,0	4,2
Nie należący	10,4	2,8	15,9	0,5	52,5	17,8
<u>Przynależność do "Solidarności" lub "Solidarności"KI"</u>						
Należący	12,8	4,9	18,9	1,2	51,2	11,0
Nie należący	9,1	2,8	15,3	0,7	55,2	16,8
<u>Przynależność związkowa przed 13 XII 1981 r.</u>						
"Solidarność"	11,5	0,9	23,9	1,4	53,7	8,3
Inne związki	9,3	3,7	13,8	0,6	54,8	17,7
Nie należący						
<u>Zainteresowanie polityką</u>						
Barażo duże	10,7	3,6	20,9	2,0	58,2	4,1
Średnie	9,3	2,6	15,3	0,2	62,5	10,0
Nikłe i żadne	9,7	3,4	13,9	0,8	44,4	27,8

Tabela 4

w procentach

Cechy społeczno-demograficzne badanych	Ocena słuszności przeznaczenia 4 miejsc w rządzie PZPR				
	słusznie:			to błąd, w rządzie nie powinno być ludzi z PZPR	trudno powiedzieć
	tyle miejsc wystarczy	ale to za mało	ale to za dużo		
<u>Wiek</u>					
Do 29	42,3	5,0	19,4	11,3	22,1
30-39	48,7	6,5	16,1	14,2	14,6
40-59	45,8	6,6	16,6	8,3	22,6
60 i więcej lat	33,6	8,1	10,0	10,4	37,9
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	46,2	5,2	13,2	10,4	24,9
Miasto	41,5	7,4	17,2	11,3	22,7
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	36,3	5,7	11,5	11,5	35,0
Zasadnicze zawodowe	47,2	5,6	14,8	15,3	17,1
Średnie	46,3	6,3	21,3	8,6	17,5
Wyższe	51,5	11,9	4,9	6,9	14,9
<u>Przynależność do partii politycznych</u>					
PZPR	42,9	32,9	5,7	2,9	15,7
SD lub ZSL	48,0	0,0	18,0	18,0	16,0
Nie należący	43,1	4,8	16,3	11,3	24,6
<u>Przynależność do "Solidarności" lub "Solidarności" RI</u>					
Należący	49,1	0,6	17,2	17,8	15,3
Nie należący	42,3	7,7	15,3	9,6	25,1
<u>Przynależność związkowa przed 13 XII 1981 r.</u>					
"Solidarność"	44,5	2,8	22,0	15,6	15,1
Inne związki	43,0	7,5	14,0	9,7	25,8
Nie należący					
<u>Zainteresowanie polityką</u>					
Bardzo duże i duże	47,2	10,8	23,1	11,3	7,7
Średnie	48,0	6,2	15,0	13,6	17,2
Nikłe i żadne	36,2	4,7	12,6	7,6	38,8

Tabela 5

w procentach

Cechy społeczno-demograficzne badanych	Stosunek do powołania T.Mazowieckiego na premiera rządu		
	zadowolenie	niezadowolenie	brak zdania
<u>Wiek</u>			
Do 29	80,2	1,8	18,0
30-39	86,6	2,3	11,1
40-59	83,4	2,7	14,0
60 i więcej lat	75,4	1,4	23,2
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	81,9	0,8	17,4
Miasto	81,8	2,9	15,2
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	75,4	1,9	22,7
Zasadnicze zawodowe	87,0	2,3	10,6
Średnie	86,0	1,3	12,7
Wyższe	81,2	5,0	13,9
<u>Przynależność do partii politycznych</u>			
PZPR	71,4	11,4	17,1
SD lub ZSL	86,0	2,0	12,0
Nie należący	82,4	1,4	16,2
<u>Przynależność do "Solidarności" lub "Solidarności" RI</u>			
Należący	92,1	1,2	6,7
Nie należący	79,9	2,3	17,9
<u>Przynależność związkowa przed 13 XII 1981 r.</u>			
"Solidarność"	87,6	0,9	11,5
Inne związki	80,2	2,5	17,3
Nie należący			
<u>Zainteresowanie polityką</u>			
Bardzo duże i duże	94,2	4,6	11,2
Średnie	86,9	1,2	11,9
Nikłe i żadne	75,0	1,8	23,2

Tabela 6

w procentach

Cechy społeczno-demograficzne badanych	Odpowiedzi na pytanie, czy T. Mazowiecki poradzi sobie na stanowisku premiera		
	tak	nie	trudno powiedzieć
<u>Wiek</u>			
Do 29	68,9	6,3	24,8
30-39	80,2	3,8	16,0
40-59	71,4	4,3	24,3
60 i więcej lat	67,8	3,3	28,9
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	73,6	4,1	22,3
Miasto	71,9	4,6	23,5
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	66,7	4,4	29,0
Zasadnicze zawodowe	79,3	1,8	18,9
Średnie	74,6	5,1	20,3
Wyższe	72,3	7,9	19,8
<u>Przynależność do partii politycznych</u>			
PZPR	59,6	14,3	27,1
SD lub ZSL	86,0	2,0	12,0
Nie należący	72,8	3,8	23,4
<u>Przynależność do "Solidarności" lub "Solidarności"RI</u>			
Należący	89,0	1,8	9,1
Nie należący	69,2	4,9	25,9
<u>Przynależność związkowa przed 13 XII 1981 r.</u>			
"Solidarność"	82,1	2,3	15,6
Inne związki	69,7	5,0	25,3
Nie należący			
<u>Zainteresowanie polityką</u>			
Bardzo duże i duże	78,1	7,7	14,3
Średnie	76,1	2,1	21,7
Nikłe i żadne	65,4	5,2	29,4

Tabela 7

w procentach

Cechy społeczno - demograficzne badanych	Opinie o nowym rządzie:				
	jest od poprzedniego:				
	wyraźnie lepszy	trochę lepszy	taki sam jak po- przedni	gorszy	nie wiadomo, to się okaże
<u>Wiek</u>					
Do 29	38,7	14,4	2,7	0,0	44,1
30-39	50,4	12,2	0,8	0,8	35,9
40-59	45,8	9,3	3,0	1,0	40,9
60 i więcej lat	32,9	11,4	2,9	0,0	52,9
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	41,5	10,1	2,1	0,3	46,1
Miasto	43,9	12,4	2,5	0,7	40,6
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	37,5	9,9	2,5	0,5	49,6
Zasadnicze zawodowe	49,8	10,6	1,8	0,0	37,8
Średnie	45,4	13,7	2,9	0,3	37,8
Wyższe	39,6	13,9	1,0	2,0	43,6
<u>Przynależność do partii politycznych</u>					
PZPR	21,4	18,6	2,9	5,7	51,4
SD lub ZSL	52,0	10,0	2,0	0,0	36,0
Nie należący	44,1	11,3	2,2	0,1	42,4
<u>Przynależność do "Solidarności" lub "Solidarnosci"RI</u>					
Należący	60,4	11,6	0,6	0,0	27,4
Nie należący	39,4	11,6	2,6	0,6	45,7
<u>Przynależność związkowa przed 13 XII 1981 r.</u>					
"Solidarność"	57,8	11,0	1,8	0,0	29,4
Inne związki	38,8	11,8	2,5	0,6	46,4
Nie należący					
<u>Zainteresowanie polityką</u>					
Bardzo duże	54,1	9,2	2,0	1,5	33,2
Średnie	48,3	13,9	1,9	0,2	35,6
Nikłe i żadne	31,2	10,5	2,9	0,3	55,1

Tabela 8

w procentach

Cechy społeczno-demograficzne badanych	Odpowiedzi na pytanie, jaka część społeczeństwa popiera nowy rząd					
	prawie wszyscy	większość	około połowy	mniejszość	prawie nikt	trudno powiedzieć
<u>Wiek</u>						
Do 29	15,3	63,5	9,9	0,9	0,0	10,4
30-39	25,6	56,5	9,5	0,4	0,0	8,0
40-59	19,6	60,5	8,3	0,3	0,3	11,0
60 i więcej lat	20,9	53,6	7,6	1,4	0,0	16,6
<u>Miejsce zamieszkania</u>						
Wieś	21,2	57,0	8,8	1,0	0,0	11,9
Miasto	21,1	59,5	8,8	0,5	0,2	10,9
<u>Wykształcenie</u>						
Podstawowe	21,6	52,2	10,1	0,8	0,0	15,3
Zasadnicze zawodowe	19,8	65,4	7,4	0,0	0,0	7,4
Średnie	21,6	59,4	7,9	1,3	0,0	9,8
Wyższe	14,9	64,4	9,9	0,0	1,0	9,9
<u>Przynależność do partii politycznych</u>						
PZPR	11,4	58,6	15,7	0,0	1,4	12,9
SD lub ZSL	20,0	60,0	4,0	0,0	0,0	8,0
Nie należący	20,9	58,4	8,6	0,8	0,0	11,4
<u>Przynależność do "Solidarności" lub "Solidarności" RI</u>						
Należący	29,3	59,1	5,5	0,0	0,0	6,1
Nie należący	18,8	58,4	9,5	0,8	0,1	12,3
<u>Przynależność związkowa przed 13 XII 1981 r.</u>						
"Solidarność"	26,6	63,3	6,0	0,9	0,0	3,2
Inne związki	18,7	57,4	9,7	0,6	0,1	13,4
Nie należący						
<u>Zainteresowanie polityką</u>						
Bardzo duże i duże	23,5	61,7	7,7	0,5	0,5	6,1
Średnie	24,1	60,1	6,4	0,5	0,0	8,8
Niższe i żadne	15,0	55,4	11,8	1,0	0,0	16,8

Tabela 9

w procentach

Cechy społeczno - demograficzne badanych	Reakcje na przyjęcie nowego rządu				Trudno powie- dzieć
	wzbudził on:				
	nadzieję, wiarę, że będzie lepiej	rozcza- rowanie, bo nic się nie zmieni	lęk, obawę, że będzie gorzej	obojęt- ność, ludzi to nie interesuje	
<u>Wiek</u>					
Do 29	83,3	2,3	2,7	3,6	8,1
30 - 39	85,4	1,1	3,4	3,1	6,9
40 - 59	85,4	2,7	2,0	4,0	6,0
60 i więcej lat	72,5	2,4	4,7	4,7	15,6
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	82,1	2,1	2,6	4,7	8,6
Miasto	82,3	2,1	3,3	3,3	9,0
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	76,0	3,0	4,4	4,1	12,6
Zasadnicze zawodowe	85,2	1,4	3,2	2,8	7,4
Średnie	85,4	1,6	2,2	3,8	7,0
Wyższe	88,1	2,0	1,0	5,0	4,0
<u>Przynależność do partii politycznych</u>					
PZPR	85,7	2,9	5,7	2,9	2,9
SD lub ZSL	88,0	0,0	2,0	6,0	4,0
Nie należący	81,6	2,2	3,0	3,7	9,5
<u>Przynależność do "Solidarności" lub "Solidarności" RI</u>					
Należący	89,0	1,2	1,8	3,0	4,9
Nie należący	80,8	2,3	3,4	4,0	9,6
<u>Przynależność związkowa przed 13 XII 1981 r.</u>					
"Solidarność"	87,2	1,8	2,3	3,2	5,5
Inne związki	80,7	2,2	3,4	4,0	9,7
Nie należący					
<u>Zainteresowanie polityką</u>					
Bardzo duże	90,8	1,0	3,6	2,0	2,6
Średnie	86,1	2,2	2,9	2,9	6,0
Nikłe i żadne	73,4	2,6	3,2	5,8	15,0

Tabela 10

w procentach

Cechy społeczno-demograficzne badanych	Oczekiwania wobec nowego rządu			
	przede wszystkim poprawy warunków życia	przede wszystkim zmian politycznych	w równym stopniu poprawy warunków życia, co i zmian politycznych	trudno powiedzieć
<u>Wiek</u>				
Do 29	51,4	1,8	43,7	3,2
30-39	55,3	4,6	38,9	1,1
40-59	61,8	2,7	34,9	0,7
60 i więcej lat	64,8	1,4	30,0	3,8
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	63,1	1,3	33,8	1,8
Miasto	55,6	3,4	38,9	2,1
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	69,9	1,1	26,8	2,2
Zasadnicze zawodowe	63,6	3,2	31,3	1,8
Średnie	48,6	3,8	45,7	1,9
Wyższe	36,6	4,0	57,4	2,0
<u>Przynależność do partii politycznych</u>				
PZPR	38,6	1,4	60,0	0,0
SD lub ZSL	54,0	4,0	42,0	0,0
Nie należący	60,5	2,8	34,6	2,2
<u>Przynależność do "Solidarności" lub "Solidarności" RI</u>				
Należący	56,7	1,8	39,6	1,8
Nie należący	58,8	2,9	36,3	2,0
<u>Przynależność związkowa przed 13 XII 1981 r.</u>				
"Solidarność"	54,1	6,0	39,4	0,5
Inne związki	59,6	1,8	36,2	2,5
Nie należący				
<u>Zainteresowanie polityką</u>				
Bardzo duże i duże	35,2	5,1	58,7	1,0
Średnie	54,9	3,3	40,6	1,2
Nikłe i żadne	73,9	0,8	21,8	3,4